PATVIRTINTA
Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus
2025 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. VK-652

2025 M. GEOGRAFIJOS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO II DALIES UŽDUOTIES KANDIDATŲ DARBŲ VERTINIMO INSTRUKCIJA

Pagrindinė sesija

Maksimalus įvertinimas – 60 taškų.

Vertintojas privalo vertinti tiksliai pagal pateiktą vertinimo instrukciją. Žvaigždute (*) pažymėtų klausimų atsakymai gali būti suformuluoti ir kitais žodžiais, svarbu, kad atsakymas būtų teisingas. Skliaustuose () yra pateikti atsakymų sinonimai. Pasviruoju brūkšniu (/) atskirti galimi teisingi atsakymai.

Kl. Nr.	Atsakymas	Taškai	Pastabos
1		**15**	
1	• Rusija • Iranas	2 1 0	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
2 *	*Galimi atsakymai:* • Suskystintos gamtinės dujos naudojamos kaip degalai transporto priemonėse. • Trąšų gamyboje. • Vandenilio gamyboje. • Pramonėje. • Buityje.	2 1 0	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
3	• Vamzdynai (dujotiekiai). • Laivai (SGD dujovežiai, metanovežiai). • Geležinkeliai.	2 1 0	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
4 *	Privalumai: *Galimi atsakymai:* • Gamtinės dujos yra viena švariausių iškastinio kuro rūšių (deginant išskiriančios 45 proc. mažiau anglies dioksido nei anglis ir nafta). / Naudojant kaip kurą, nesusidaro atliekų (tokių kaip anglies pelenai, suodžiai). • Galima sukaupti didelių atsargų dujų talpyklose. • Platus dujų panaudojimas (kaip kuro elektrinėse ir transporto priemonėse, pramonėje, šildymui, maistui ruošti ir kt.). • Žemesnė kaina, palyginti su kitomis transporto rūšimis. Trūkumai: *Galimi atsakymai:* • Dujos yra labai degios (todėl nuotėkis gali sukelti sprogimą). • Nuotėkio metu į aplinką patenka metano dujų. / Jei į dujas nepridedama kvapiosios medžiagos, nuotėkis gali likti nepastebėtas. / Gamtinės dujos yra toksiškos. • Deginant gamtines dujas, išsiskiria šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ypač anglies dioksidas). • Nepatogus transportavimas.	6 5 4 3 2 1 0	Už teisingai nurodytas šešias pozicijas. Už teisingai nurodytas penkias pozicijas. Už teisingai nurodytas keturias pozicijas. Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.

Kl. Nr.	Atsakymas	Taškai	Pastabos
5 *	*Galimi atsakymai:* • Magistraliniai dujotiekiai. / Magistralinių dujotiekių vamzdynai. • Vietiniai dujų tiekimo tinklai. • Dujų apskaitos stotys. • Dujų kompresorių stotys. • SGD terminalas. • Vartotojai.	1 0	Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
6 *	*Galimi atsakymai:* • Pastačius SGD terminalą, dujų tiekimas nebepriklauso nuo vienintelio išorinio dujų tiekėjo. / Lietuva gali pirkti dujas tarptautinėse dujų rinkose iš įvairių tiekėjų. / Lietuva gali savarankiškai apsirūpinti gamtinėmis dujomis, reikalingomis pirmojo būtinumo paklausai patenkinti. • Sudarytos prielaidos susiformuoti šalies ir regioninei dujų rinkoms. / Dujos tiekiamos kaimyninėms valstybėms. • SGD terminalas stiprina valstybės energetinį saugumą ir savarankiškumą. • SGD terminalas stiprina Klaipėdos, kaip regioninio dujų centro, vaidmenį, diversifikuojant tiekėjus.	2 1 0	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
2		**15**	
1 *	*Galimi atsakymai:* • Gamyba / pramonė (maisto / chemijos / automobilių komponentų). • Logistika ir sandėliavimas. • Aukštosios technologijos. • Transportas. • Reeksportas. • Žalioji energetika.	2	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
2 *	*Galimi atsakymai:* • Palanki geografinė padėtis pramonės žaliavų ir produkcijos logistikai / tranzitui. / Nesudėtinga logistika. • Klaipėda yra automobilių, geležinkelių ir jūrų transporto mazgas. • Kvalifikuota darbo jėga. • Gamtinės sąlygos. / Ištisus metus neužšąlantis jūrų uostas. • Investuotojams taikomos specialios, išskirtinės, lengvatinės ekonominės, finansinės ir teisinės sąlygos. • Sukurta techninė / gamybinė LEZ infrastruktūra. • Klaipėdoje yra SGD terminalas.	3 2 1 0	Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
3 *	*Galimi atsakymai:* • Protų nutekėjimas. / Jauni žmonės teikia pirmenybę gyvenimui Vilniuje / išvyksta į užsienį. • Darbingo amžiaus gyventojų populiacijos mažėjimas ir visuomenės senėjimas.	2 1 0	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.

Kl. Nr.	Atsakymas	Taškai	Pastabos
	• Kai kurios įmonės pasižymi didele aplinkos tarša, todėl jų plėtra gali būti ribojama. / Mokesčiai už aplinkos taršą. • Nors darbo jėga ir pasižymi santykinai aukšta kvalifikacija, kai kuriose ūkio šakose jau dabar stinga kvalifikuotos darbo jėgos. • Infrastruktūros perkrova.		
4 *	*Naudmenų struktūra:* • JAV žemės ūkiui skirtos žemės plotas yra daugiau kaip dvigubai didesnis nei ES. • JAV dominuoja ganyklos (50,3 proc.), ES dominuoja dirbama žemė (68,7 proc.). *Ūkių pelningumas:* • ES daugiau žemės ūkiui skirto žemės ploto yra dirbama žemė, o ne ganyklos. • JAV turi mažiau ūkių, tačiau jie vidutiniškai apie 10 kartų stambesni nei ES. *Ūkių specializacija:* • Abiejuose regionuose augalininkystės produkcija sudaro šiek tiek daugiau bendros žemės ūkio produkcijos vertės nei gyvulininkystės produkcija (53 proc. JAV ir 58 proc. ES). • JAV žemės ūkio gamyboje didžiausias dalis užima grūdų (19,5 proc.), aliejinių augalų sėklų (17,6 proc.) ir galvijų (15,2 proc.) auginimas, o ES – vaisių, daržovių ir riešutų (26,5 proc.), pieno (18,6 proc.) ir kiaulių (8 proc.) sektoriai. *Prekybos struktūra ir balansas:* • Tarpusavio prekyboje ES daugiau eksportuoja į JAV (26 mlrd. JAV dolerių), nei iš JAV importuoja (9 mlrd. JAV dolerių). • ES į JAV rinką daugiausia tiekia alkoholinių gėrimų (9 mlrd. dolerių) ir kavos, arbatos, prieskonių bei eterinių aliejų (4 mlrd. dolerių), o JAV į ES rinkas daugiausia tiekia sojų ir jų produktų bei medžių riešutų (po 2 mlrd. JAV dolerių). • ES prekybos žemės ūkio produkcija su JAV balansas yra teigiamas, o JAV su ES – neigiamas.	8 7 6 5 4 3 2 1 0	Už teisingai nurodytas išvadas apie JAV ir ES žemės ūkio naudmenų struktūrą ir pelningumą (4 taškai); už išvadas apie JAV ir ES žemės ūkio produkcijos struktūrą ir ūkių specializaciją (2 taškai); už išvadas apie prekybos tarp JAV ir ES žemės ūkio produktais struktūrą ir prekybos balansą (2 taškai). Už teisingai nurodytas septynias pozicijas. Už teisingai nurodytas šešias pozicijas. Už teisingai nurodytas penkias pozicijas. Už teisingai nurodytas keturias pozicijas. Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta. **Bendros vertinimo taisyklės:** • Taškas skiriamas, jei atsakymas yra aiškus, konkretus ir geografiškai pagrįstas. • Jei pateikta abstrakčiai („gera vieta“) be paaiškinimo – taškas neskiriamas. • Jei pateikta daugiau nei 2 išvados (pvz., 3 grėsmės) – vertinamos pirmos dvi. • Atsakymas gali būti tiek punktinis, tiek pastraipa, svarbiausia – turinio kokybė.

<table>
<tr><th>Kl. Nr.</th><th>Atsakymas</th><th>Taškai</th><th>Pastabos</th></tr>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><th>Kriterijus</th><th>Taškai</th><th>Paaiškinimas</th></tr>
<tr><td>1. Žemės ūkio naudmenų struktūros palyginimas</td><td>1 taškas</td><td>Palyginama: dirbamos žemės ir ganyklų dalis.
JAV dominuoja ganyklos (50,3 proc.), ES dominuoja dirbama žemė (68,7 proc.).</td></tr>
<tr><td>2. Ūkių dydžio ir skaičiaus palyginimas</td><td>1 taškas</td><td>Aiškiai paminėti skirtumai.
JAV: vidutinis ūkis 178,5 ha, 2 mln. ūkių.
ES: 17,4 ha, 9 mln. ūkių.</td></tr>
<tr><td>3. Pelningumo analizė (pajamos iš žemės ūkio)</td><td>2 taškai</td><td>Paminėta, kad ES bendros pajamos didesnės (355 mlrd. Eur).
Pajamos iš vieno hektaro ES yra daugiau kaip du kartus didesnės.</td></tr>
<tr><td>4. Specializacijos palyginimas</td><td>1 taškas</td><td>Įvardijami pagrindiniai gamybos tipai.
ES specializacija – daržovės, vaisiai, riešutai, pieninininkystė, kiaulininkystė, JAV – grūdinės ir aliejinės kultūros, galvijai.</td></tr>
<tr><td>5. Prekybos struktūros palyginimas</td><td>1 taškas</td><td>Įvardijami eksporto ir importo pagrindiniai produktai ar kryptys.</td></tr>
<tr><td>6. Prekybos balanso įvardijimas</td><td>1 taškas</td><td>Paminėta, kuri šalis turi teigiamą / neigiamą balansą, nurodyti skaičiai ar santykiai.
ES prekybos žemės ūkio produkcija su JAV balansas yra teigiamas, o JAV su ES – neigiamas.</td></tr>
<tr><td>7. Tikslios statistikos panaudojimas atsakyme</td><td>1 taškas</td><td>Atsakyme panaudoti konkretūs skaičiai iš D, E ar F šaltinių (pvz., plotas, procentai, pajamos).</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>3</td><td></td><td>15</td><td></td></tr>
<tr><td>1</td><td>Užsachario Afrika.</td><td>1
0</td><td>Už teisingą atsakymą.
Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</td></tr>
<tr><td>2
*</td><td>Galimi atsakymai:
• Daugelyje ekonomiškai stiprių valstybių, kuriose didelės BNP, vaikai mokosi 10 ir daugiau metų.
• Daugelyje skurdžiausių pasaulio valstybių, kuriose mažos BNP, vaikai mokosi mažiau nei 4–6 metus.
• Daugelyje Pietų ir Pietryčių Azijos regiono valstybių, kuriose mažesnės nei vidutinės ir vidutinės BNP, vidutinė mokymosi trukmė yra 6–10 metų.
• Daugelyje Vidurio ir Rytų Azijos regiono valstybių, kuriose yra vidutinės BNP, vidutinė mokymosi trukmė yra 8–10 metų.
• Šiaurės Amerikos valstybėse, palyginti su Pietų Amerikos valstybėmis, yra didesnės BNP ir ilgesnė vidutinė mokymosi trukmė.
• Dauguma valstybių, kuriose yra mažos BNP ir mažiausia vidutinė mokymosi trukmė, yra Afrikos žemyne.</td><td>3
2
1
0</td><td>Už teisingai nurodytas tris pozicijas.
Už teisingai nurodytas dvi pozicijas.
Už teisingai nurodytą vieną poziciją.
Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</td></tr>
<tr><td>3
*</td><td>Galimi atsakymai:
• Užsachario Afrikoje yra daugiausia pradinės mokyklos nebaigusių vaikų – apie 40 milijonų.
• Skurdžiuose regionuose, kur yra didelis gyventojų skaičius, vaikai anksti pradeda dirbti, todėl nelanko mokyklos.
• Mokyklos nebaigusių vaikų labiausiai sumažėjo (apie 20 milijonų) Vidurio ir Pietų Azijoje.</td><td>3
2
1
0</td><td>Už teisingai nurodytas tris pozicijas.
Už teisingai nurodytas dvi pozicijas.
Už teisingai nurodytą vieną poziciją.
Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.</td></tr>
</table>

Kl. Nr.	Atsakymas	Taškai	Pastabos
	• Rytų ir Pietryčių Azijoje pradinės mokyklos nebaigusių vaikų skaičius iki 2010 m. mažėjo, bet vėliau ėmė didėti. • Europoje ir Šiaurės Amerikoje pradinės mokyklos nebaigusių vaikų skaičius 2000–2023 m. nepasikeitė. • Per 2020–2023 m. bendras pasaulio vaikų, nebaigusių pradinės mokyklos, skaičius sumažėjo trečdaliu.		
4 *	*Galimi atsakymai:* • Galimybių įgyti pradinį išsilavinimą užtikrinimas. / Nemokamo ir prieinamo pradinio ugdymo visiems vaikams užtikrinimas. / Transporto į mokyklą, maitinimo, mokymosi priemonių vaikams iš socialiai pažeidžiamų šeimų suteikimas. • Lyčių nelygybės švietimo srityje panaikinimas. / Mergaičių skatinimas lankyti mokyklą. / Informacinių kampanijų apie moterų švietimo svarbą organizavimas bendruomenėse. • Švietimo kokybės gerinimas. / Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas, aktyvių mokymo metodų taikymas. / Mokyklų aprūpinimas reikiama infrastruktūra (bibliotekomis, IT priemonėmis ir pan.). • Didesnės BVP dalies švietimui skyrimas. • Specialių suaugusiesiems skirtų ugdymo programų įgyvendinimas. / Raštingumo ir profesinio mokymo kursų suaugusiesiems, ypač moterims ir vyresnio amžiaus asmenims, rengimas.	3 2 1 0	Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
5	Didžiausia dalis: *Galimi atsakymai:* • Telšių • Kauno • Utenos • Alytaus Mažiausia dalis: • Tauragės • Marijampolės	4 3 2 1 0	Už teisingai nurodytas keturias pozicijas. Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
6 *	Daugiausia įtakos turėjo karo pabėgėliai iš Ukrainos. / Padidėjusi imigracija iš Baltarusijos ir kitų šalių. / Reemigracija.	1 0	Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
4		**15**	
1 *	Priežastys: *Galimi atsakymai:* • Didžiausia CO_2 emisija paprastai tenka ekonomiškai stipriausioms ir naftą, dujas bei akmens anglį išgaunančioms / dideles iškastinio kuro atsargas turinčioms šalims. / Išplėtotas transporto tinklas.	4 3 2 1 0	Už teisingai nurodytas 2 priežastis ir teisingai įvardytas 2 valstybes. Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.

Kl. Nr.	Atsakymas	Taškai	Pastabos
	• Mažiausia CO_2 emisija būdinga silpnos ekonomikos (besivystančioms) šalims, kuriose silpnai išvystyti energetikos ir pramonės sektoriai. • Arba bet kuri kita pagrįsta priežastis. Didžiausia emisija: *Galimi atsakymai:* • Kataras • Saudo Arabija • Jungtiniai Arabų Emyratai • Omanas • Brunėjus • JAV • Kanada • Australija • Rusija • Pietų Korėja Mažiausia emisija: *Galimi atsakymai:* • Nigeris • Centrinės Afrikos Respublika • Kongo Demokratinė Respublika • Somalis • Malavis • Burundis		
2	Stiprina šiltnamio efektą. / Lemia globalųjį atšilimą / klimato kaitą.	1 0	Už teisingą atsakymą. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
3 *	*Galimi atsakymai:* • Nuo 2013 m. Amazonės baseine miškų kirtimas padidėjo. • Nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje miškų kirtimas per metus buvo maždaug 1,2 mln. ha didesnis nei 2013 m. • 2014–2016 m. miškų kirtimas per metus padidėjo maždaug 1,7 mln. ha. • 2017–2018 m. miškų kirtimas per metus sumažėjo maždaug 1,4 mln. ha. • Intensyviausiai miškų kirtimas vyksta palei greitkelius. • Miškų kirtimai intensyviausi vakaruose, šiaurės vakaruose, o pietuose ir pietryčiuose – nereguliarūs kirtimai.	3 2 1 0	Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
4 *	*Galimi atsakymai:* • Sumažėja CO_2 sunaudojimas fotosintezei, todėl greičiau didėja atmosferoje CO_2 koncentracija, stiprėja šiltnamio efektas ir greičiau kyla globali oro temperatūra. • Bemiškės teritorijos išgarina mažiau drėgmės, todėl mažiau vandens garų pernešama į kitas platumas ir pasikeičia kritulių kiekio pasiskirstymas pusiaujo konvergencijos zonos veikiamose teritorijose.	2 1 0	Už išsamų poveikio mechanizmo paaiškinimą, sujungiant priežasties ir pasekmės procesų grandinę. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.

Kl. Nr.	Atsakymas	Taškai	Pastabos
	• Iškirtus mišką, dalis medienos sudeginama, dėl to papildomai išsiskiria dideli kiekiai šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir aerozolio dalelių, sparčiau vyksta klimato kaita.		
5	*Galimi atsakymai:* • Kongo upės baseinas • Pietryčių Azija / Indonezijos ir Filipinų salynai, Indokinijos pusiasalis • Madagaskaras • Šiaurės Australija ir Okeanija • Vidurio Amerika	2 1 0	Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.
6 *	*Galimi atsakymai:* • Saugomų teritorijų (rezervatų, nacionalinių parkų ir pan.), kuriose draudžiama kirsti medžius ir vystyti žemės ūkį, plėtra. • Atrankinis brandžių medžių kirtimas, kai atrenkami kirsti tik tie medžiai, kurie pasiekia tam tikrą aukštį (visišką brandą). • Planingas ir kontroliuojamas kirtimas, užtikrinant, kad iškirstas miškas būtų atsodinamas. • Teisėsaugos priemonių stiprinimas, siekiant užkardyti savavališkus miškų kirtimus. • Agrarinės miškininkystės plėtra (medžių ir pasėlių auginimas tuo pačiu metu). • Veiksmingų priemonių taikymas, kad tarptautiniai susitarimai dėl atogrąžų miškų apsaugos būtų vykdomi. • Valstybių vyriausybių priemonės, išskiriant nuolatinių miškų teritorijas, kuriose yra neleidžiama keisti žemės paskirties. • Visuomenės švietimas, kurio tikslas – propaguoti miškų vertę ir naudą, jų biologinę įvairovę, siekiant išsaugoti miškus ateičiai. • Ekoturizmo (darnaus turizmo) skatinimas, kartu užtikrinant, kad gautos lėšos būtų naudojamos atogrąžų miškams atkurti ir išsaugoti. • Alternatyvių energijos šaltinių naudojimas, taip mažinant poreikį kirsti miškus kurui ar plėsti žemės plotus plantacijoms.	3 2 1 0	Už teisingai nurodytas tris pozicijas. Už teisingai nurodytas dvi pozicijas. Už teisingai nurodytą vieną poziciją. Klaidingai atsakyta arba neatsakyta.

_____